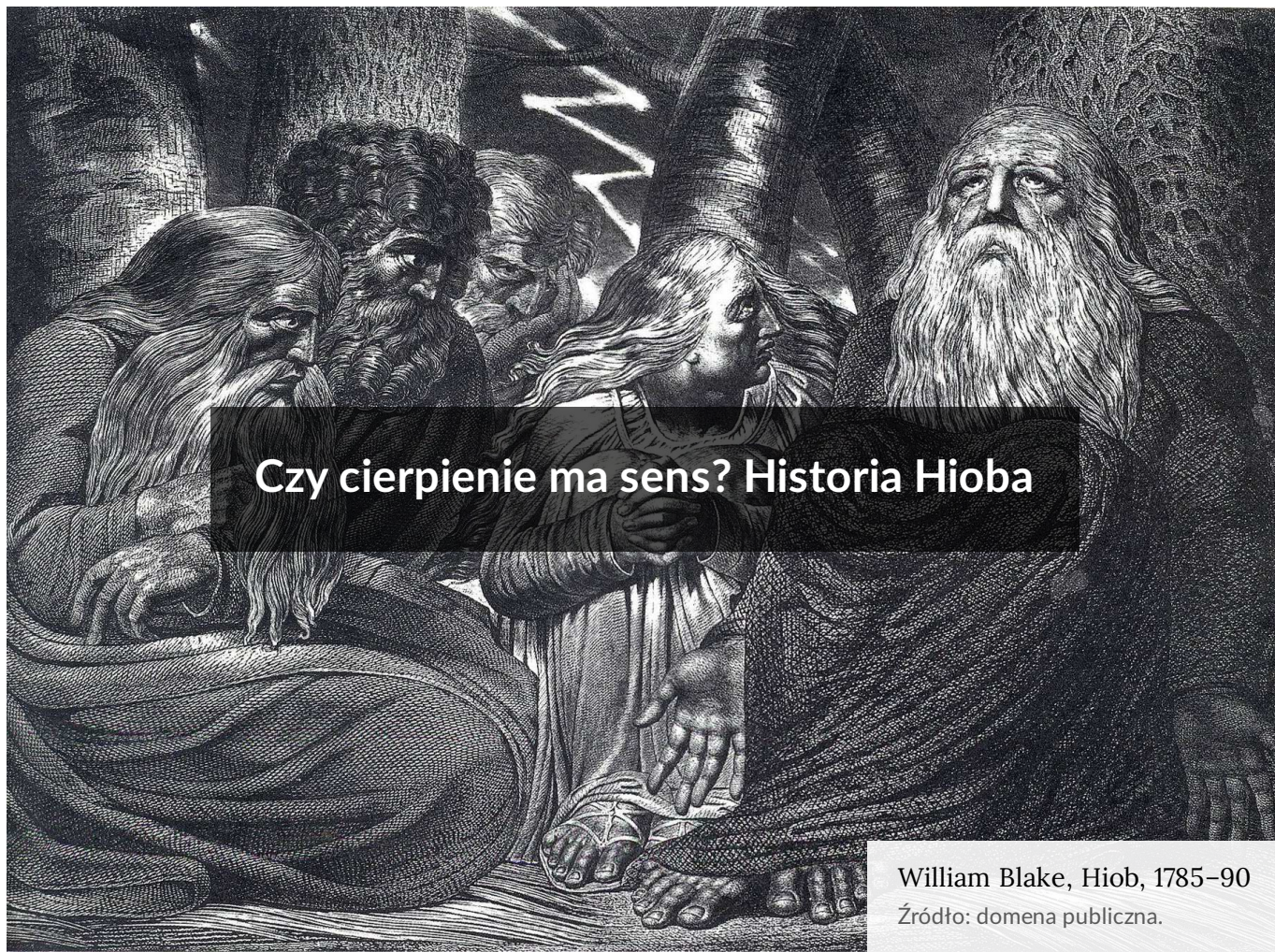

Czy cierpienie ma sens? Historia Hioba

Bibliografia:

- Źródło: *Księga Hioba*, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, t. rozdz. 1, w. 1–22, oprac. zespół biblistów polskich z inicjatywy benedyktynów tynieckich, Poznań–Warszawa 1998, s. 539.
- Źródło: *Księga Hioba*, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, t. rozdz. 3, w. 1–26, oprac. zespół biblistów polskich z inicjatywy benedyktynów tynieckich, Poznań–Warszawa 1998, s. 540–541.
- Źródło: *Księga Hioba*, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, t. rozdz. 32, w. 1–6, rozdz. 34, w. 1–27, oprac. zespół biblistów polskich z inicjatywy benedyktynów tynieckich, Poznań–Warszawa 1998, s. 559–561.
- Źródło: *Księga Hioba*, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, t. rozdz. 42, w. 1–17, oprac. zespół biblistów polskich z inicjatywy benedyktynów tynieckich, Poznań–Warszawa 1998, s. 567.
- Źródło: *Księga Hioba*, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, t. rozdz. 4, w. 1–11, oprac. zespół biblistów polskich z inicjatywy benedyktynów tynieckich, Poznań–Warszawa 1998, s. 541.
- Źródło: *Księga Hioba*, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, oprac. zespół biblistów polskich z inicjatywy benedyktynów tynieckich, Poznań–Warszawa 1998, s. 564.
- Źródło: Zenon Ziółkowski, *Najtrudniejsze stronicę Biblii*, Warszawa 1989, s. 243.
- Źródło: Kazimierz Bukowski, *Biblia a literatura polska. Antologia*, Poznań 1988, s. 159.
- Źródło: *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, t. rozdz. 2, w. 1–13, oprac. zespół biblistów polskich z inicjatywy benedyktynów tynieckich, Poznań–Warszawa 1998, s. 539–540.

- Źródło: *Pytanie do Hioba*, [w:] Anna Kamieńska, *Dwie ciemności i wiersze ostatnie*, Poznań 1989.
- Źródło: Peter Calvocoressi, *Kto jest kim w Biblii*, tłum. Jerzy Jarniewicz, Łódź 1992, s. 131–132.
- Źródło: Olga Tokarczuk, *Prawiek i inne czasy*, Warszawa 1996, s. 199–200.
- Źródło: Leszek Kołakowski, *Job czyli Antynomie cnoty*, [w:] tegoż, *Bajki różne. Opowieści biblijne. Rozmowy z diabłem*, Warszawa 1990, s. 141–143.
- Źródło: Marek Bernacki, *Anny Kamieńskiej pytania stawiane Hiobowi*, t. 76, „Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity. X, Řada literárněvědné slavistiky” 10.10.2007, nr X10, s. 67.

Każdy z nas zmierzył się kiedyś z cierpieniem, którego sensu nie rozumiał, które odbierał jako niezawinione. Wojna, śmierć bliskiej osoby, odejście ulubionego zwierzęcia, ciężka choroba. Pytanie o sens cierpienia, bólu i nieszczęścia jest najważniejszym jakie można postawić, a odpowiedź na nie – najtrudniejsza.

Aby zrozumieć poruszane w tym materiale zagadnienia, przypomnij sobie:

utwór literacki lub filmowy, w którym przedstawiono bohatera cierpiącego niewinnie. Przygotuj się do kilkuminutowego przedstawienia treści tego dzieła.

Cierpienie Hioba

Jedną z najważniejszych postaci w *Biblii* jest Hiob. To bohater starotestamentowej *Księgi Hioba*. Pochodząca z ok. V w. p.n.e. księga, złożona z 42. rozdziałów, rozpoczyna się przedstawieniem tytułowej postaci.

Polecenie 1

Czy można porównać rodzaje cierpienia wymienione we wstępie do lekcji? Który z nich wydaje ci się trudniejszy do zniesienia? Uzasadnij odpowiedź.

” Zenon Ziółkowski

Najtrudniejsze stronice Biblii

Jest to dzieło oryginalne hebrajskie, zredagowane ze świadomością powszechności problemu, dlatego świat biblijnego Hioba umiejscowiony jest w Arabii – a może w Idumei, biblijnym Edomie, o którym prorok Abdiasz mówi, że przebywa w nim „mądrość i zrozumienie” [...]. Przedstawione więc w *Księdze Hioba* doświadczenie jest własnością ogólnoludzką. Zdaniem Carlyle’a należy ona do czołówki literatury poetyckiej świata, a według Flauberta jest najpiękniejszym z dzieł starożytnych.

Źródło: Zenon Ziółkowski, *Najtrudniejsze stronice Biblii*, Warszawa 1989, s. 243.

” Kazimierz Bukowski

Biblia a literatura polska. Antologia

Kto jest autorem *Księgi Hioba*? Nic pewnego o nim nie wiadomo. Powstała ona między V a III wiekiem przed Chr., a więc po niewoli babilońskiej. Zburzenie Jerozolimy i jej świątyni, uprowadzenie ludu do Babilonu wyryło się mocno w świadomości Żydów. O tym, że Księga powstała po niewoli, świadczy sam temat (poszukiwanie sensu życia, zła i cierpienia) oraz znajomość prorocत्व Jeremiasza [...], Ezechiela [...], Księgi Psalmów [...] i Księgi Przysłów.

Źródło: Kazimierz Bukowski, *Biblia a literatura polska. Antologia*, Poznań 1988, s. 159.

” Księga Hioba, rozdz. 1, w. 1-22

(1) Żył w ziemi Us człowiek imieniem Hiob. Był to mąż sprawiedliwy, prawy, bogobożny i unikający zła. (2) Miał siedmiu synów i trzy córki. (3) Majętność jego stanowiło siedem tysięcy owiec, trzy tysiące wielbłądów, pięćset jarzm wołów, pięćset oślic oraz wielka liczba służby. Był najwybitniejszym człowiekiem spośród wszystkich ludzi Wschodu. (4) Synowie jego mieli zwyczaj udawania się na ucztę, którą każdy z nich urządzał po kolei we własnym domu w dniu oznaczonym. Zapraszali też swoje trzy siostry, by jadły i piły z nimi. (5) Gdy przeminął czas ucztowania, Hiob dbał o to, by dokonywać ich oczyszczenia. Wstawał wczesnym rankiem i składał całopalenie stosownie do ich liczby. Bo mówił Hiob do siebie: Może moi synowie zgrzeszyli i złorzeczyli Bogu w swym sercu? Hiob zawsze tak postępował. (6) Zdarzyło się pewnego dnia, gdy synowie Boży udawali się, by stanąć przed Panem, że i szatan też poszedł z nimi. (7) I rzekł Bóg do szatana: Skąd przychodzisz? Szatan odrzekł Panu: Przemierzałem ziemię i wędrowałem po niej. (8) Mówi Pan do szatana: A zwróciłeś uwagę na sługę mego, Hioba? Bo nie ma na całej ziemi drugiego, kto by tak był prawy, sprawiedliwy, bogobożny i unikający grzechu jak on. (9) Szatan na to do Pana: Czyż za darmo Hiob czci Boga? (10) Czyż Ty nie ogrodziłeś zewsząd jego samego, jego domu

i całej majątności? Pracy jego rąk pobłogosławiłeś, jego dobytek na ziemi się mnoży. (11) Wyciągnij, proszę, rękę i dotknij jego majątku! Na pewno Ci w twarz będzie złorzeczył. (12) Rzekł Pan do szatana: Oto cały majątek jego w twojej mocy. Tylko na niego samego nie wyciągaj ręki. I odszedł szatan sprzed oblicza Pańskiego. (13) Pewnego dnia, gdy synowie i córki jedli i pili w domu najstarszego brata, (14) przyszedł posłaniec do Hioba i rzekł: Woły orały, a oślice pasły się tuż obok. (15) Wtem napadli Sabejczycy, porwali je, a sługi mieczem pozabijali, (16) ja sam uszedłem, by ci o tym donieść. Gdy ten jeszcze mówił, przyszedł inny i rzekł: Ogień Boży spadł z nieba, zapłonął wśród owiec oraz sług i pochłonął ich. Ja sam uszedłem, by ci o tym donieść. (17) Gdy ten jeszcze mówił, przyszedł inny i rzekł: Chaldejczycy zstąpili z trzema oddziałami, napadli na wielbłądy, a sługi ostrzem miecza zabili. Ja sam uszedłem, by ci o tym donieść. (18) Gdy ten jeszcze mówił, przyszedł inny i rzekł: Twoi synowie i córki jedli i pili wino w domu najstarszego brata. (19) Wtem powiał szalony wichur z pustyni, poruszył czterema węglami domu, zawalił go na dzieci, tak iż poumierały. Ja sam uszedłem, by ci o tym donieść. (20) Hiob wstał, rozdarł swe szaty, ogolił głowę, upadł na ziemię, oddał pokłon (21) i rzekł: Nagi wyszedłem z łona matki i nagi tam wrócę. Dał Pan i zabrał Pan. Niech będzie imię Pańskie błogosławione! (22) W tym wszystkim Hiob nie zgrzeszył i nie przypisał Bogu nieprawości.

Źródło: *Księga Hioba*, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, t. rozdz. 1, w. 1–22, oprac. zespół biblistów polskich z inicjatywy benedyktynów tynieckich, Poznań–Warszawa 1998, s. 539.

Ćwiczenie 1

Uporządkuj wydarzenia w odpowiedniej kolejności.

Zniszczenie domu.

Utrata owiec i sług.

Utrata wołów i osłów.

Śmierć dzieci.

Utrata wielbłądów.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Wyjaśnij symboliczne znaczenie tej kolejności wydarzeń.

Polecenie 2

Zastanów się i napisz, dlaczego na początku Hiob był szczęśliwy i bogaty.

Ćwiczenie 3

Jak myślisz, co kierowało szatanem, gdy postanowił doświadczyć Hioba. Uzasadnij odpowiedź.

Źródło: zpe.gov.pl, licencja: CC BY 3.0.

Polecenie 3

Z historią Hioba łączy się frazeologizm *hiobowa wieść*. Wykorzystując treść powyższego rozdziału *Księgi Hioba*, podaj znaczenie tego [biblizmu](#).

Ćwiczenie 4

Przeanalizuj zachowanie Hioba. Zanotuj wnioski.

Źródło: zpe.gov.pl, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Jak myślisz, na czym polega nietypowość reakcji Hioba na swoje nieszczęście? Uzasadnij odpowiedź.

Źródło: zpe.gov.pl, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Obejrzyj obraz zamieszczony poniżej, a następnie odpowiedz na pytania:

Szatan przed Bogiem

Źródło: Corrado Giaquinto [czyt. korrado dżakłinto], olej na płótnie, Muzeum Watykańskie, domena publiczna.

1. Czym różni się szatan od pozostałych postaci zgromadzonych wokół Boga?
2. Co upodabnia szatana do pozostałych postaci zgromadzonych wokół Boga?
3. Zwróć uwagę na usytuowanie Boga i szatana. Wytłumacz taki układ postaci.

Źródło: zpe.gov.pl, licencja: CC BY 3.0.

Ważne!

W Biblii gest rozerwania szaty symbolizuje smutek, rozpacz. Do dziś w tradycji żydowskiej utrzymał się zwyczaj rozdzierania kłapy ubrania przez żałobnika po śmierci bliskiej osoby.

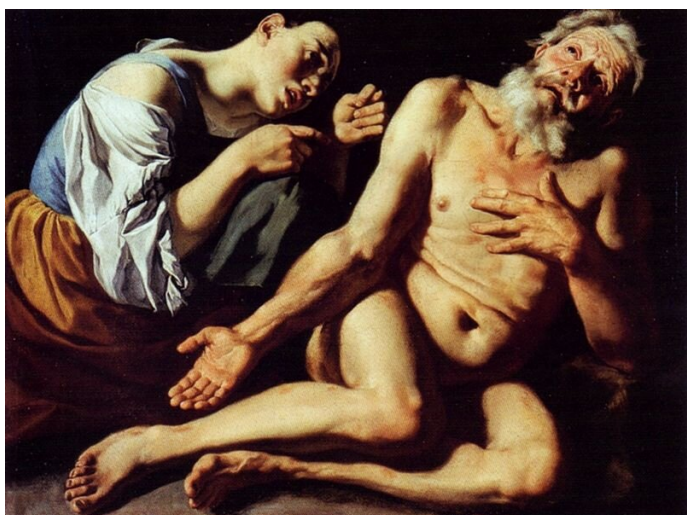
Jaki jest sens cierpienia?

”

Hiob i jego żona

Źródło: Albrecht Dürer [czyt. direr], domena publiczna.

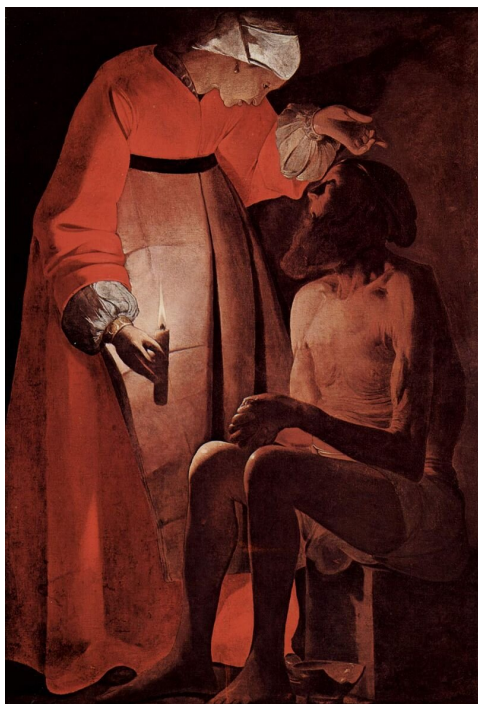
Księga Hioba, rozdz. 2, w. 1-13

(1) Pewnego dnia, gdy synowie Boży udawali się, by stawić się przed Panem, poszedł i szatan z nimi, by stanąć przed Panem. [...] (3) Rzekł Pan szatanowi: Zwróciłeś uwagę na sługę mego, Hioba? Bo nie ma na całej ziemi drugiego, kto by był tak prawy, sprawiedliwy, bogobojny i unikający zła jak on. Jeszcze trwa w swej prawości, choć mnie

nakłoniłeś do zrujnowania go, na próżno. (4) Na to szatan odpowiedział Panu: Skóra za skórę. Wszystko, co człowiek posiada, odda za swoje życie. (5) Wyciągnij, proszę, rękę i dotknij jego kości i ciała. Na pewno Ci w twarz będzie złorzeczył. (6) I rzekł Pan do szatana: Oto jest

Hiob wyszydzany przez żonę

Źródło: Gaspare Traversi [czyt. gaspare trawersi], olej na płótnie, Muzeum Narodowe w Warszawie, domena publiczna.

Hiob

Źródło: Georges de La Tour [czyt. żorż de la tur], domena publiczna.

w twojej mocy. Życie mu tylko zachowaj! (7) Odszedł szatan sprzed oblicza Pańskiego i obsypał Hioba trądem złośliwym, od palca stopy aż do wierzchu głowy. [...] (9) Rzekła mu żona: Jeszcze trwasz mocno w swej prawości? Złorzecz Bogu i umieraj! (10) Hiob jej odpowiedział: Mówisz jak kobieta szalona. Dobro przyjęliśmy z ręki Boga. Czemu zła przyjąć nie możemy? W tym wszystkim Hiob nie zgrzeszył swymi ustami. (11) Usłyszeli trzech przyjaciele Hioba o wszystkim, co na niego spadło, i przyszli, każdy z nich z miejscowości swojej [...].

Porozumieli się, by przyjść, boleć nad nim i pocieszać go. (12) Skoro jednak spojrzeli z daleka, nie mogli go poznać. Podnieśli swój głos i zapłakali. Każdy z nich rozdarł swe szaty i rzucał proch w górę na głowę. (13) Siedzieli z nim na ziemi siedem dni i siedem nocy, nikt nie wyrzekł słowa, bo widzieli ogrom jego bólu.

Źródło: *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, t. rozdz. 2, w. 1–13, oprac. zespół biblistów polskich z inicjatywy benedyktynów tynieckich, Poznań-Warszawa 1998, s. 539–540.

Ćwiczenie 7

Zaznacz w przywołanym rozdziale słowa, którymi Bóg określił Hioba.

 czerwony

(1) Pewnego dnia, gdy synowie Boży udawali się, by stawić się przed Panem, poszedł i szatan z nimi, by stanąć przed Panem. [...] (3) Rzekł Pan szatanowi: Zwróciłeś uwagę na sługę mego, Hioba? Bo nie ma na całej ziemi drugiego, kto by był tak prawy, sprawiedliwy, bogoboyny i unikający zła jak on. Jeszcze trwa w swej prawości, choć mnie nakłoniłeś do zrujnowania go, na próżno. (4) Na to szatan odpowiedział Panu: Skóra za skórę. Wszystko, co człowiek posiada, odda za swoje życie. (5) Wyciągnij, proszę, rękę i dotknij jego kości i ciała. Na pewno Ci w twarz będzie złorzeczył. (6) I rzekł Pan do szatana: Oto jest w twojej mocy. Życie mu tylko zachowaj!

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Sprawdź, jak Bóg wyrażał się wcześniej o Hiobie. Porównaj jego wypowiedź z cytatem powyżej. O czym to świadczy?

Źródło: zpe.gov.pl, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

Bóg mówi szatanowi: „nakłoniłeś [mnie] do zrujnowania go”. Określ, kto jest sprawcą kłopotów Hioba, zaznaczając jedną z poniższych odpowiedzi.

☐ ludzie przynoszący Hiobowi wieść o nieszczęściach

☐ szatan

☐ Bóg

Źródło: zpe.gov.pl, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 10

Jaki był cel prowokowania nieszczęść Hioba? Zaznacz prawidłową odpowiedź.

☐ Zemsta szatana na ludziach.

☐ Cierpienie Hioba było bezcelowe.

☐ Sprawdzenie, czy Hiob odwróci się od Boga.

Źródło: zpe.gov.pl, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 11

Poszukaj w rozwinięciu tematu lekcji uzasadnienia, dlaczego trąd stał się jednym z nieszczęść zesłanych na Hioba. Zapisz odpowiedź.

Źródło: zpe.gov.pl, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 12

Wyjaśnij postępowanie żony Hioba. Co mogło nią kierować? Krótko uzasadnij swoje zdanie.

Źródło: zpe.gov.pl, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 13

Wy tłumacz postępowanie trzech przyjaciół Hioba. Sporządź notatkę.

Źródło: zpe.gov.pl, licencja: CC BY 3.0.

Polecenie 4

Po lewej stronie tekstu powyżej zamieszczono trzy obrazy ukazujące Hioba i jego żonę. Wybierz ten, który według Ciebie najlepiej oddaje sytuację opisaną w przeczytanym rozdziale, a następnie wykonaj polecenia.

- Przygotuj opis obrazu.
- Ułóż krótki dialog między małżonkami (nie cytuj Biblii).

Hiob, mimo tylu klęsk, zachowuje się heroicznie, a jednocześnie niemal nieludzko. Gdyby nie wyrzekł ani jednego słowa skargi, można by go uznać za istotę bez uczuć. Wówczas jednak nie byłby tak bliski ludziom.

” Księga Hioba, rozdz. 3, w. 1-26

(1) Wreszcie Hiob otworzył usta i przeklinał swój dzień. (2) Hiob zabrał głos i tak mówił: (3) Niech przepadnie dzień mego urodzenia i noc, gdy powiedziano: Poczęty mężczyzna. (4) Niech dzień ten zamieni się w ciemność, niech nie dba o niego Bóg w górze. Niechaj nie świeci mu światło, (5) niechaj pochłona go mrok i ciemności. Niechaj się chmurą zasępi, niech targnie się nań nawałnica. (6) Niech noc tę praciemność ogarnie i niech ją z dni roku wymażą, niech do miesięcy nie wchodzi! [...] (8) Niech ją przeklną złorzeczący dniowi, którzy są zdolni obudzić [Lewiatana](#). (9) Niech zgasną jej gwiazdy wieczorne, by próżno czekała jutrzeńki, źrenic nowego dnia nie ujrzała: (10) bo nie zamknęła mi drzwi życia, by zasłonić przede mną mękę. (11) Dlaczego nie umarłem po wyjściu z łona, nie wyszedłem z wnętrzości, by skonać? (12) Po cóż mnie przyjęły kolana, a piersi podały mi pokarm? (13) Teraz bym spał, wypoczywał, odetchnąłbym w śnie pogrążony (14) z królami, ziemskimi władcami, co sobie stawiali grobowce [...]. (16) Nie żyłbym jak płód poroniony, jak dziecko, co światła nie znało. (17) Tam niegodziwcy nie krzyczą, spokojni, zużyli już siły. (18) Tam wszyscy więźniowie bez lęku, nie słyszą już głosu strażnika; (19) tam razem i mały, i wielki, tam sługa jest wolny od pana. [...] (24) Płacz stał mi się pożywieniem, jęki moje płyną jak woda, (25) bo spotkało mnie, czegom się lękał, bałem się, a jednak to przyszło. (26) Nie znam spokoju ni ciszy, nim spocznę, już wrzawa przychodzi.

Źródło: *Księga Hioba*, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, t. rozdz. 3, w. 1-26, oprac. zespół biblistów polskich z inicjatywy benedyktynów tyńskich, Poznań-Warszawa 1998, s. 540-541.

Ćwiczenie 14

Spośród poniższych określeń wybierz dwa, które najlepiej oddają charakter przemowy Hioba.

☐ opowiadanie

☐ hymn

☐ prośba

☐ traktat

☐ kazanie

☐ podanie

☐ pochwała

☐ skarga

☐ bajka

☐ lamentacja

☐ pieśń

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Polecenie 5

Uzasadnij wybór, krótko wyjaśniając swoje odpowiedzi.

Ćwiczenie 15

Hiob wielokrotnie wspomina o mroku i nocy. Jak myślisz – dlaczego? Uzasadnij swoją wypowiedź.

Źródło: zpe.gov.pl, licencja: CC BY 3.0.

Polecenie 6

Jak uważasz, czy słowa Hioba są zwrócone przeciw Bogu? Uzasadnij wypowiedź.

Ćwiczenie 16

Przyjrzyj się rzeźbie niemieckiego twórcy Gerharda Marcksa zatytułowanej *Hiob*. Zwróć uwagę na układ ciała mężczyzny.

- Określ emocje postaci.
- Zastanów się i powiedz, jak umieszczenie tej rzeźby we frankfurckim miejscu pamięci o ofiarach faszyzmu wpływa na wymowę dzieła.

Rzeźba pt. „Hiob” niemieckiego twórcy Gerharda Marcksa

Źródło: Gerhard Marcks [czyt. Gerhard Marks], domena publiczna.

Źródło: zpe.gov.pl, licencja: CC BY 3.0.

Definicja: lamentacja

utwór poetycki wyrażający m.in. ból, narzekanie na nieszczęścia zesłane przez los

” Marek Bernacki

Anny Kamieńskiej pytania stawiane Hiobowi

Dużą część *Księgi Hioba* zajmują lamentacje tytułowego bohatera, który żali się na swój los (i los człowieka – w ogóle). Ból jest tym większy, że Hiob nie rozumie, dlaczego spotykają go te nieszczęścia. Przecież o zakładzie między Bogiem i szatanem Hiob nie ma pojęcia. „O uniwersalnym charakterze *Księgi Hioba* tak pisał ks. Józef Sadzik we *Wstępie* do tłumaczenia dokonanego przez Czesława Miłosza: «Dramat Hioba polega na napięciu, którego – jak się wydaje – nie można pokonać: z jednej strony przekonanie o własnej prawości, z drugiej pewność, że tym, który go doświadcza, jest Bóg Sprawiedliwy. Hiob nie znajduje wytłumaczenia dla tej sytuacji – zgola niewytłumaczalnej – stwierdza tylko z niesłychaną siłą jej istnienie. Ów nurt napięcia stanowi o nieprzemijalności *Księgi*»”.

Źródło: Marek Bernacki, *Anny Kamieńskiej pytania stawiane Hiobowi*, t. 76, „Sborník prací filozofické fakulty brněnské univerzity. X, Řada literárněvědné slavistiky” 10.10.2007, nr X10, s. 67.

” **Księga Hioba, rozdz. 32, w. 1-6, rozdz. 34, w. 1-27**

(1) I zaprzestali trzej mężowie odpowiadać Hiobowi, gdyż w oczach własnych był on sprawiedliwy. (2) Wtedy wybuchnął gniewem Elihu, syn Barakeela [...]. Rozgniewał się na Hioba, że się uznaje za sprawiedliwego u Boga. (3) Rozgniewał się i na trzech przyjaciół, że nie znaleźli odpowiedzi i potępili Boga. [...] (6) Zabrał głos Elihu [...] i rzekł: [...]

Rozdział 34

[...] (4) Szukajmy, co dla nas jest słuszne, wspólnie rozważmy, co

dobrze. (5) Bo Hiob powiedział: Jestem bez zmy, a Bóg odebrał mi prawo: (6) wbrew prawu zostałem uznany za kłamcę, nie goi się rana, a jestem bez winy. [...] (10) Więc posłuchajcie, rozumni mężowie: Bóg jest daleki od grzechu, Wszechmocny – od nieprawości. (11) Według czynów każdemu zapłaci, odda, kto na co zasłużył. (12) Nie, Bóg nie działa zdradliwie ni Wszechmocny praw niczych nie łamie. [...] (19) On nie schlebia książętom, bogacza nie stawia przed biednym, bo wszyscy są dziełem rąk Jego. (20) Wszak giną nagle wśród nocy, burzy się naród – mijają, ciemność bez trudu się strąca. (21) Utkwił On swój wzrok w drogę ludzi i widzi wszystkie ich kroki. [...] (26) Chłoszcze ich jako grzeszników, na miejscu zewsząd widocznym: (27) za to, że odeszli od Niego, że dróg Jego wszystkich nie strzegli.

Źródło: Księga Hioba, [w:] Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych, t. rozdz. 32, w. 1–6, rozdz. 34, w. 1–27, oprac. zespół biblistów polskich z inicjatywy benedyktynów tynieckich, Poznań–Warszawa 1998, s. 559–561.

Ćwiczenie 17

Odpowiedz na pytania, wybierając prawidłową odpowiedź.

a) O co oskarża Elihu Hioba?

- ☐ O to, że Hiob potępił Boga.
- ☐ O to, że Hiob przeklinał dzień, w którym się urodził.
- ☐ O to, że Hiob uznaje się za sprawiedliwego w oczach Boga.

Źródło: zpe.gov.pl, licencja: CC BY 3.0.

b) O co oskarża Elihu przyjaciół Hioba?

- ☐ O to, że zgadzają się z Hiobem, że jest sprawiedliwym w oczach Boga.
- ☐ O to, że nie znaleźli odpowiedzi i potępili Boga.
- ☐ O to, że namawiali Hioba, by odwrócić się od Boga.

Źródło: zpe.gov.pl, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 18

Przedstaw obraz Boga, jaki wyłania się ze słów Elihu. Przyporządkuj określenia do odpowiedniej kategorii.

Obraz Boga

Niepasujące określenia

mściwy

nagradza i karze

Wszechmocny – od
nieprawości

popołniający błędy

grzeszny

upokarzający ludzi

uczciwy

wszechwiedzący

niesprawiedliwy

wszystkich ludzi traktuje tak
samo

sprawiedliwy

daleki od grzechu

Źródło: zpe.gov.pl, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 19

Na podstawie słów Elihu wyjaśnij postępowanie Boga wobec Hioba.

Źródło: zpe.gov.pl, licencja: CC BY 3.0.

” Księga Hioba, rozdz. 42, w. 1-17

(1) Hiob na to odpowiedział Panu, i rzekł: (2) Wiem, że Ty wszystko możesz, co zamyślasz, potrafisz uczynić. [...] (10) I Pan przywrócił Hioba do dawnego stanu, gdyż modlił się on za swych przyjaciół. Pan oddał mu całą majątność w dwójnasób. [...] (12) A teraz Pan błogosławił Hiobowi, tak że miał czternaście tysięcy owiec, sześć tysięcy wielbłądów, tysiąc jarzm wołów i tysiąc oślic. (13) Miał jeszcze siedmiu synów i trzy córki. [...] (15) Nie było w całym kraju kobiet tak pięknych jak córki Hioba. Dał im też ojciec dziedzictwo między braćmi. (16) I żył jeszcze Hiob sto czterdzieści lat, i widział swych potomków – w całości cztery pokolenia. (17) Umarł Hiob stary i pełen lat.

Źródło: *Księga Hioba*, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, t. rozdz. 42, w. 1–17, oprac. zespół biblistów polskich z inicjatywy benedyktynów tynieckich, Poznań–Warszawa 1998, s. 567.

Polecenie 7

Zastanów się i odpowiedz, dlaczego Bóg wynagrodził Hioba. Uzasadnij swoją odpowiedź.

Polecenie 8

Zastanów się, czy rzeczywiście majątność Hioba została podwojona. Uzasadnij wypowiedź.

Ćwiczenie 20

Wyjaśnij, czy z tekstu wynika, że Bóg wskrzesił zmarłe dzieci Hioba, czy też ponownie obdarzył go potomstwem. Oceń takie rozwiązanie zastosowane przez Boga.

Ćwiczenie 21

Odpowiedz na pytanie i wybierz dwie prawidłowe odpowiedzi. Jak myślisz, dlaczego autor Księgi Hioba podkreślił, że tytułowy bohater żył bardzo długo?

- ☐ To zdanie nie niesie ze sobą żadnego przesłania.
- ☐ Zdanie ma wyłącznie charakter ozdobnika, figury retorycznej charakterystycznej dla Pisma Świętego.
- ☐ W ten sposób autor zaznaczył, że Hiob cieszył się dobrym życiem bardzo długo.
- ☐ Autor chciał pokazać nieskończoną dobroć Boga wobec Hioba.

Ćwiczenie 22

Wskaż dwa prawdziwe twierdzenia.

☐ Jednym z trzech przyjaciół Hioba był Elihu.

☐ Hiob żył ponad 140 lat.

☐ Hiob nie stracił żony.

☐ Hiob był chory na trąd i gruźlicę.

☐ Hiob miał siedmioro dzieci.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

” Zenon Ziółkowski

Najtrudniejsze stronic Biblil

Długą dyskusję z pokrytym wrzodami Hiobem, który „wziął skorupę, by się nią drapać siedząc na gnoju” (Hi 2,8), prowadzi trzech jego przyjaciół. Wypowiadają oni przekonanie, że kto cierpi, musiał zgrzeszyć – przekonanie wspierające się na objawieniu, tradycji i rozumie. Hiob przeciwstawia się tej opinii i wciąż nie widzi przyczyny swoich cierpień. [...] Hiob broni do końca swej niewinności i sprawiedliwości Boga, zamykając dyskusję monologiem, w którym sławi mądrość Bożą, opłakuje swój los, czyni rachunek sumienia i nie znajduje w sobie winy.

Źródło: Zenon Ziółkowski, *Najtrudniejsze stronic Biblil*, Warszawa 1989, s. 243.

Teksty do wyboru

” Anna Kamieńska

Pytania do Hioba

Hiobie zachodzę w głowę
co ci pomogło przetrwać
jedna setna twoich klęsk nieszczęść chorób
zdruzgotałaby każdego
można by rzec że zszedłeś
na samo dno niedoli
gdyby niedola ludzka mogła mieć dno

Będiesz wiecznym Hiobem
Hiobem powracającym
symbolem nie zawinionego cierpienia
jakbyś już zawisł na krzyżu

Coś sobie powtarzał
gdy cię opuścili wszyscy
gdy wszystko straciłeś
i łaknąłeś tylko śmierci

Jak się cierpi tak bardzo
jak się żyje z wątrobą poszarpaną
z pokąsanym sercem
z wstrętem do siebie samego
Jak się znosi życie
które już nie jest życiem

Hiobie od wszystkich moich pytań
wezbrałoby morze
jesteś dla mnie samą ciemnością
niewiedzą i zdumieniem
Ale każde pytanie moje milknie w drodze
jest jak ręka co by chciała
dotknąć twej dłoni
i zawisła w pół gestu
Boję się poruszyć twój ból
zarosły może niby pocisk w ranie

Dlaczego zdaje nam się że wiedza tkwi w cierpieniu
a nie w radości
Może to błąd perspektywy
Raczej za wesołymi by nam biegać
i pytać gdzie przyczyna ich radości
skąd mądrość śmiechu
Od nich się uczyć raczej
niż badać cierpiących
studiować męki chorych
jakby tam tkwiła prawda

Ty wiesz jak do nieszczęścia zbiegają się ludzie
Jest w tym coś więcej od pustej ciekawości
Charczącym konającym zemdlonym
wydrzeć ich tajemnicę
wyszarpać z ich trzewi prawdę śmierci. Jak się umiera
Tak jak się żyje
Najprostszy noszą w sobie to przeczucie

Hiobie chciałabym cię tylko zapytać o jedno
Lecz to pytanie także
mogłoby cię zranić
Hiobie o nic już nie pytam
W twoich oczach
jak w młynie
jest więcej wody
niż w moich ustach ziarna pytań
Żegnaj

A Hiob odwrócił się
i szeptał Panie Panie

Źródło: Pytanie do Hioba, [w:] Anna Kamieńska, Dwie ciemności i wiersze ostatnie, Poznań 1989.

Ćwiczenie 23

Wskaż w wierszu Anny Kamieńskiej dwa epitety odnoszące się do Hioba. Krótko wyjaśnij ich znaczenie.

Ćwiczenie 24

Zaznacz prawidłowe dokończenia zdania.

Utwór Anny Kamieńskiej zawiera...

☐

anaforę

☐

porównania

☐

dialog

☐

aluzję do biblijnej postaci Hioba

☐

apostrofe

☐

odpowiedzi na pytania Hioba

☐

analogię pomiędzy cierpieniem Hioba a cierpieniem Chrystusa

☐

przerzutnie

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Ćwiczenie 25

Zastanów się, czy wiersz „Pytanie do Hioba” Anny Kamieńskiej jest przykładem liryki pośredniej czy bezpośredniej? Uzasadnij odpowiedź.

Źródło: Learnetic SA, licencja: CC BY 4.0.

Polecenie 9

Odpowiedz na pytanie sformułowane przez postać mówiącą w utworze: „Dlaczego zdaje nam się, że wiedza tkwi w cierpieniu?”.

Polecenie 10

Napisz rozprawkę, w której rozważysz temat: „Hiob jest ważny dla człowieka XXI wieku”. W pracy odwołaj się do:

- wybranej lektury obowiązkowej – utworu epickiego albo dramatycznego;
- sensu wiersza „Pytania do Hioba” Anny Kamieńskiej;
- wybranych kontekstów.

Twoja praca powinna liczyć co najmniej 400 wyrazów.

” Księga Hioba, rozdz. 4, w. 1-11

(1) Teraz zabrał głos Elifaz z Temanu i tak rzekł: [...] (3) Tyś przecież wielu pouczał, wzmacniałeś omdlałe ręce, (4) twe słowa krzepiły słabych, wspierałeś kolana zachwiane. (5) Gdy teraz przyszło na ciebie, tyś słaby, strwożony, gdy ciebie dotknęło. (6) Czy bogobojność już nie jest twą ufnością, a nadzieją – doskonałość dróg twoich? (7)

Przypomnij, czy zginął kto prawy? Gdzie sprawiedliwych zgładzono?
(8) O ile wiadomo, złoczyńca, który sieje nieprawość, zbiera z niej
plon. (9) Od gniewu Boga on ginie, upada od gniewu Jego oburzenia:
(10) ryk lwa, wrzask lwicy, łamią się i zęby lwiatek; (11) lew ginie
z braku łupu, a małe lwicy idą w rozsypkę.

Źródło: *Księga Hioba*, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, t. rozdz. 4, w. 1–11, oprac. zespół biblistów polskich z inicjatywy benedyktynów tynieckich, Poznań–Warszawa 1998, s. 541.

Polecenie 11

Zastanów się, czy Elifaz w swojej wypowiedzi atakował Hioba, czy też go bronił.
Przedstaw i uzasadnij swoje zdanie.

Ćwiczenie 26

Przeczytaj wersety 7.–9. Napisz jaką sugestię zawierają?

Źródło: zpe.gov.pl, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 27

Odpowiedz, o czym świadczy fakt, że Bóg pokonuje akurat lwa.

Księga Hioba, rozdz. 38, w. 1–35

” (1) I z wichru Pan odpowiedział Hiobowi tymi słowami: [...] (4) Gdzieś był, gdy zakładałem ziemię? Powiedz, jeżeli znasz mądrość. (5) Kto wybadał jej przestworza? Wiesz, kto ją sznurem wymierzył? (6) Na czym się słupy wspierają? Kto założył jej kamień węgielny (7) ku uciesze porannych gwiazd, ku radości wszystkich synów Bożych? [...] (16) Czy dotarłeś do źródeł morza? Czy doszedłeś do dna Otchłani? (17) Czy wskazano ci bramy śmierci? Widziałeś drzwi do ciemności? (18) Czy zgłębiłeś przestrzeń ziemi? Powiedz, czy znasz to wszystko? [...] (22) Czy dotarłeś do zbiorników śniegu? Czy widziałeś zbiorniki gradu? [...] (28) Czy deszcz także ma ojca? A kto zrodził krople rosy? (29) Z czyjego łona lód wyszedł? Kto rozmnożył szron z nieba? [...] (31) Czy połączysz gwiazdy Plejad? Rozluźnisz więzy Oriona? (32) Czy wypuścisz o czasie Gwiazdę Poranną? I wywiedziesz Niedźwiedzicę z dziećmi? (33) Czy znane ci prawa niebios, czy wyjaśnisz ich pismo na ziemi? (34) Czy głos swój podniesiesz do chmur, by cię ulewa przykryła? (35) Czy pošlesz pioruny i pójdą ze słowem: Jesteśmy do usług? [...]

Źródło: *Księga Hioba*, [w:] *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu w przekładzie z języków oryginalnych*, oprac. zespół biblistów polskich z inicjatywy benedyktynów tynieckich, Poznań–Warszawa 1998, s. 564.

Ćwiczenie 28

Spośród podanych określeń Boga wybierz i zaznacz osiem, o których mowa jest w tekście.

☐ pioruny

☐ lód

☐ rosa

☐ las

☐ gwiazdy

☐ deszcz

☐ zwierzęta

☐ śnieg

☐ ziemia

☐ słońce

☐ morze

Źródło: zpe.gov.pl, licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 29

Zastanów się, dlaczego Bóg wskazał na te elementy wszechświata. Uzasadnij odpowiedź.

Ćwiczenie 30

Wyjaśnij, w jakim celu Bóg mówił Hiobowi o świecie stworzonym przez siebie.

Źródło: zpe.gov.pl, licencja: CC BY 3.0.

” Peter Calvocoressi

Kto jest kim w Biblii

Od tego momentu dramatyzm opowieści narasta w dwójnasób w wyniku pojawienia się na scenie dwóch kolejnych rozmówców. W przeciwieństwie do pocieszycieli, nie dyskutują oni o nieszczęściu Hioba. Wypowiadają twierdzenia, które omijają ów problem. Pierwszy z nich, Elihu, mówi o suwerennych atrybutach Boga i pośrednio krytykuje Hioba za ingerowanie w tajemnicę Boskiego postępowania. Drugim rozmówcą jest sam Bóg. Zjawia się On w wichrze [...] Prawdziwym ogniem zaporowym stają się jego druzgocące retoryczne pytania, mające na celu podkreślenie przepaści, jaka dzieli Jego i Hioba [...], który nigdy nie byłby w stanie ani wyobrazić sobie, ani stworzyć takich cudów jak Behemot czy Lewiatan [...]. Bóg nie próbuje nawet odpowiedzieć na pytanie Hioba. Możliwe są dwa rozwiązania. Według jednego, zbywając pytanie Hioba i ukrywając fakt zakładu, Bóg pośrednio przyznaje, że w zakładzie tym było coś niedobrego. Z drugiej strony jednak można przyjąć, że Bóg, ukazując swoją wszechmoc, stawia się ponad koniecznością udzielania odpowiedzi i domaga się ślepej wiary. Według tej interpretacji, pocieszyciele Hioba mylą się: Bóg nie jest sprawiedliwy, Hiob zaś nie popełnił grzechu. Bóg jest ponad sprawiedliwością, sprawiedliwość nie jest w większym stopniu jego cechą aniżeli niesprawiedliwość.

Hiob nie ma prawa zadawania pytań. Musi okazać całkowitą wiarę. Opowieść kończy się po monologu Boga: Hiob wraca do zdrowia i dobrobytu [...]. Umiera w bardzo sędziwym wieku. Jest to być może jakaś wielkoduszna rekompensata za to, że wykorzystano go jako „świnę doświadczalną”. *Księga Hioba* jest jedną z najgłębszych w *Starym Testamencie* i jedną z wielce niezadowolających ksiąg. Bierność Hioba nie ma w sobie wiele z heroizmu. Bóg zaś nie potrafi wyłożyć swoich racji [...].

Źródło: Peter Calvocoressi, *Kto jest kim w Biblii*, tłum. Jerzy Jarniewicz, Łódź 1992, s. 131–132.

” Leszek Kołakowski

Job czyli Antynomie cnoty

Cała nasza moralność polega na tym, żeby dziękować Bogu nie tylko za dobro, ale również za zło, jakie nam zsyła. Inaczej nie mielibyśmy żadnej zasługi: być wdzięcznym za dobrodziejstwa potrafi każdy chłystek. Ja – przeciwnie, szczycę się tym, że chwale Boga za to, że jestem nieszczęśliwy. Nie będę bluźnił; dotrzymam swojemu Panu wierności, do której się zobowiązałem.

[...]

Jest mnóstwo morałów wynikających z całej tej historii, [...] tak na przykład morał, iż należy zrewidować przysłowie głoszące, że gdzie się dwóch kłóci (np. Jehowa z Szatanem), tam trzeci korzysta; [...] Morał czwarty: wierność jest cnotą sprzeczną wewnętrznie, bo uprawiana dla nadziei korzyści przestaje być cnotą, a uprawiana dla niej samej często każe się godzić na zło, a więc również cnotą być przestaje. [...]

Morał szósty: z Szatanem łatwo jest przegrać w teoretycznej dyskusji, bo ma wiele argumentów racjonalnych – ale można przecież po prostu go nie słuchać.

Źródło: Leszek Kołakowski, *Job czyli Antynomie cnoty*, [w:] tegoż, *Bajki różne. Opowieści biblijne. Rozmowy z diabłem*, Warszawa 1990, s. 141–143.

” Olga Tokarczuk

Prawiek i inne czasy

W Piątym Świecie Bóg rozmawia sam ze sobą, gdy szczególnie doskwiera mu samotność.

Przygląda się z upodobaniem ludziom, a szczególnie jednemu z nich, zwanemu Hiobem. „Gdybym mu tak zabrał wszystko, co ma, to, na czym opiera tę swoją pewność, gdybym go obrał ze wszystkich dóbr, warstwa po warstwie, czy wtedy dalej byłby tym, kim jest teraz? Czy nie jąłby mi złorzeczyć i bluźnić? Czy szanowałby mnie i kochał pomimo to?”.

Spogląda Bóg z góry na Hioba i odpowiada sobie: „Z pewnością nie. On mnie poważa tylko dlatego, że obdarzam go dobrem. Zabiorę Hiobowi to, co mu dałem”.

I obiera Bóg Hioba jak cebulę. I płacze nad nim ze współczucia. Najpierw pozbawia go wszystkiego, co Hiob miał: domu, ziemi, stada kóz, ludzi do pracy, gajów i lasów. Potem zabiera mu tych, których kochał: dzieci, kobiety, bliskich i krewnych. Wreszcie odejmuje Hiobowi to, co czyniło go tym, kim był: zdrowe ciało, zdrowe zmysły, nawyki i przywiązania.

Patrzy teraz na swe dzieło i musi zmrużyć boskie oczy. Hiob jaśniej tym samym światłem, którym jarzy się Bóg. A może nawet blask

Hioba jest większy, bo Bóg musi zmrużyć swoje boskie oczy. Przestraszony, w pośpiechu zwraca więc Hiobowi wszystko po kolei, a nawet przydaje mu nowych dóbr. [...] Zasypuje Hioba wszystkim, aż jego światło powoli zaczyna przygasać i wreszcie znika.

Źródło: Olga Tokarczuk, *Prawiek i inne czasy*, Warszawa 1996, s. 199–200.

Preteksty

Polecenie 12

Przeanalizuj, jaki morał płynie z *Księgi Hioba*. Pomocą w udzieleniu odpowiedzi może być tekst Leszka Kołakowskiego, zamieszczony w [Kontekstach](#). Zapisz swoje wnioski.

Polecenie 13

Zastanów się, kto okazał się naprawdę wielki: Hiob czy Bóg? Wykorzystaj wnioski z tekstu Olgi Tokarczuk, zamieszczonego w [Kontekstach](#). Sformułuj odpowiedź.

Polecenie 14

Zastanów się, czy Hiob mógł być tchórzem, który bał się zbuntować przeciwko Bogu. Uzasadnij swoje zdanie.

Zadaniowo

Polecenie 15

Pamiętając historię Hioba, przeprowadźcie wywiad z:

- Bogiem,
- szatanem,
- Hiobem,
- żoną Hioba,
- przyjaciółmi Hioba.

Ułóż pytania i odpowiedzi.

Polecenie 16

Napisz esej lub rozprawkę na jeden z dwóch tematów:

- „Bez cierpienia życie człowieka nie może być szczęśliwe”.
- „Z cierpieniem życie człowieka nie może być szczęśliwe”.

Polecenie 17

Z gazet, które ukazały się w ostatnich pięciu dniach, wypisz co najmniej dziesięć przykładów potwierdzających, że cierpienie jest wszechobecne.

Polecenie 18

Posłuchaj w internecie piosenki Jacka Kaczmarskiego *Dzieci Hioba* lub odszukaj jej tekst. Napisz, w jaki sposób ten utwór wzbogaca Księgę Hioba.